

NVAO • NEDERLAND

HANDREIKING BEOORDELING LERARENOPLEIDINGEN

MAART 2026



Inhoud

1	Uitgangspunten.....	3
2	Wettelijke bekwaamheden en andere kaders	4
2.1	Beoogde leerresultaten	4
2.2	NLQF, Dublin Descriptoren	4
2.3	Beroepsbeeld, beroepsprofielen.....	5
2.4	Kennisbases.....	5
2.5	Handreiking voor de panels	5
2.6	Vernieuwing van de wettelijke bekwaamheidseisen	5
2.7	Beoordeling van ZiB en het pdg-traject.....	5
3	Panelsamenstelling	6
4	Oordeel en rapportage.....	7
5	Bronnen.....	8

1 Uitgangspunten

Voor de komende beoordeling van lerarenopleidingen is, net als voor alle andere opleidingen in het hoger onderwijs, het accreditatiekader het uitgangspunt. Voor elk domein binnen het hoger onderwijs geldt echter een eigen invulling van de open standaarden van dat kader. Daarnaast zijn er voor de komende visitaties van lerarenopleidingen elementen aan de beoordeling toegevoegd, zoals de beoordeling van educatieve minoren en modules in de universitaire lerarenopleidingen en de beoordeling van zij-instroomtrajecten in alle lerarenopleidingen.

Deze handreiking gaat in op de elementen uit het kader die voor lerarenopleidingen om een specifieke invulling vragen. Dit document treedt niet in de plaats van het accreditatiekader of de Uitvoeringregels. Die blijven leidend bij de beoordeling van lerarenopleidingen. De uitleg in dit document is bedoeld om een goede beoordeling van de lerarenopleidingen te faciliteren, in lijn met het kader en andere relevante regelgeving.

2 Wettelijke bekwaamheden en andere kaders

Lerarenopleidingen dienen te voldoen aan de in de wet opgenomen eisen ten aanzien van de bekwaamheden van onderwijzend personeel. Daarmee zijn deze bekwaamheidseisen leidend voor de beoogde leerresultaten en de inrichting van het curriculum en de toetsing in de opleidingen. Opleidingen hanteren daarnaast een eigen profilering en voegen deze toe aan de beoogde leerresultaten. De opleiding dient echter primair te borgen dat afgestudeerden voldoen aan de bekwaamheidseisen zodat zij bevoegd zijn voor het onderwijs waar de opleiding toe opleidt.

De wettelijke bekwaamheidseisen werken door in allerlei afgeleide kaders die lerarenopleidingen gebruiken bij het vaststellen van de beoogde leerresultaten, zoals beroepsprofielen, het Beroepsbeeld voor de leraar en de kennisbases. Die afgeleide kaders vervullen een nuttige rol als uitgangspunten voor de inrichting van lerarenopleidingen. Dat geldt zeker voor de kennisbasis omdat opleidingen daar landelijk afspraken over hebben gemaakt. Als een opleiding aan de kennisbasis voldoet, impliceert dat niet dat deze daarmee aan de bekwaamheidseisen voldoet. De kennisbasis en andere afgeleide kaders zijn een middel. Het doel is het afdekken van de wettelijke bekwaamheidseisen. In de hiërarchie van kaders die van toepassing zijn op lerarenopleidingen, staan de wettelijke bekwaamheidseisen bovenaan. De ijking op die wettelijke eisen staat centraal in de beoordeling in een visitatie en in de onderbouwing van standaard 1 en zal ook duidelijk moeten blijken in de rapportages over deze beoordeling.

De wettelijke bekwaamheidseisen zijn niet alleen ijkpunt voor de beoogde leerresultaten, maar volgens het principe van *constructive alignment* ook voor het curriculum, de toetsing en het gerealiseerde eindresultaat. In een beoordeling van de lerarenopleidingen zullen panels bij standaard 2, 3 en 4 helder moeten aangeven hoe de wettelijke eisen zijn uitgewerkt en geborgd in deze onderdelen. De manier waarop opleidingen de verbinding met de eisen verantwoorden – bijvoorbeeld in de vorm van een matrix – staat vrij maar beoordelaars moeten duidelijk maken dat zij evidentie van dit verband hebben gezien. In de rapportage is het benoemen en navolgbaar onderbouwen van die evidentie cruciaal.

2.1 Beoogde leerresultaten

Voor de beoordeling van lerarenopleidingen betekent dit dat opleidingen bij standaard 1 van het accreditatiekader moeten aantonen dat zij de beoogde leerresultaten op de wettelijke eisen hebben afgestemd. In de beoordeling zullen panels expliciet moeten vaststellen dat de beoogde leerresultaten de drie bekwaamheden – vakinhoudelijk, didactisch en pedagogisch – voor de verschillende bevoegdheden dekken, en de bijbehorende aanvullende bekwaamheden. De beoordeling moet ook inzicht verschaffen in de manier waarop de opleiding de dekking van de bekwaamheidseisen onderhoudt. Daarnaast beoordelen panels of de eigen profilering van de opleiding overtuigend blijkt uit de beoogde leerresultaten, in aanvulling op de wettelijke eisen.

2.2 NLQF, Dublin Descriptoren

NLQF of de Dublin Descriptoren zijn internationaal erkende kaders die gericht zijn op het vaststellen van het niveau (hbo/wo) of de oriëntatie (hbo/wo) van een opleiding. Als opleidingen in het hoger onderwijs moeten lerarenopleidingen hun beoogde leerresultaten iken aan NLQF en Dublin Descriptoren. Dat staat echter los van het afdekken van de wettelijke bekwaamheidseisen.

Dit betekent in de praktijk dat opleidingen altijd het NLQF-niveau van de beoogde leerresultaten dienen te onderbouwen en panels dit verifiëren en expliciet vermelden in het rapport. De Dublin Descriptoren worden ook veel in deze context gebruikt. Ook zijn er in sommige domeinen afspraken over de inrichting van masteropleidingen. Door de wettelijke status van NLQF en de vermelding in het kader dient het NLQF-niveau altijd ook vermeld te zijn.

De toetsing aan NLQF dient een ander doel dan de ijking van de beoogde leerresultaten op de wettelijke bekwaamheidseisen, die specifiek geldt voor lerarenopleidingen. De beoordeling moet dit onderscheid expliciet duidelijk maken. Afstemming op NLQF of de Dublin Descriptoren of op sectorale afspraken kunnen niet als onderbouwing dienen voor de ijking op de wettelijke bekwaamheidseisen.

2.3 Beroepsbeeld, beroepsprofielen

Leraren en lerarenopleidingen hanteren binnen specifieke sectoren van het onderwijs beroepsprofielen die beschrijven welke kennis en competenties vereist zijn in een bepaald soort onderwijs. Het Beroepsbeeld voor de Leraar, dat is opgesteld door de Algemene onderwijsbond (Aob), schetst meer generieke rollen, doelen en ontwikkelmogelijkheden voor leraren. Deze kaders zijn geënt op de bekwaamheidseisen en spelen een belangrijke rol in de discussie over de inrichting en ontwikkeling van lerarenopleidingen. Zij hebben daarmee een plek in de borging van de kwaliteit ervan. Voor de beoordeling van lerarenopleidingen ten behoeve van accreditatie moet een lerarenopleiding zich altijd primair verhouden tot de wettelijke eisen. De genoemde beroepsprofielen en het Beroepsbeeld zijn daarin ondersteunend maar in de onderbouwing van standaard 1 alleen van secundair belang.

2.4 Kennisbases

De kennisbases zijn landelijk afgestemde, inhoudelijke uitwerkingen voor een bepaald vakgebied of voor de generieke didactiek in een bepaald type onderwijs. Niet alle lerarenopleidingen hanteren deze kennisbases. Net als de eerdergenoemde afgeleide kaders is de kennisbasis vooral een middel om de bekwaamheidseisen te dekken. Oriëntatie op de kennisbasis is niet op zichzelf een verantwoording voor het dekken van de wettelijke bekwaamheidseisen. De kennisbases dienen in hoofdzaak als uitgangspunt voor de uitwerking van beoogde leerresultaten van een lerarenopleiding in het curriculum. Dat laatste aspect laat zich beter bij standaard 2 beoordelen.

2.5 Handreiking voor de panels

De NVAO wil dat panels zich bij de beoordeling van de beoogde leerresultaten van lerarenopleidingen rekenschap geven van de hiervoor aangegeven hiërarchie van kaders en van het primaat van de wettelijke bekwaamheidseisen. De NVAO zal dit punt opnemen in de voorlichting aan panels en de secretarissen. Zij verwacht dat de rapporten helder inzicht geven in de wijze waarop de beoogde leerresultaten van opleidingen in ieder geval de wettelijke bekwaamheidseisen dekken en, daarnaast, de beoogde eigen profilering van de opleiding overtuigend weergeven.

2.6 Vernieuwing van de wettelijke bekwaamheidseisen

De wettelijke bekwaamheidseisen worden periodiek herzien. Het is te verwachten dat de onlangs herziene wettelijke bekwaamheidseisen in de komende jaren van kracht worden. Opleidingen anticiperen hierop en nemen dit waarschijnlijk op in de documentatie voor de beoordelingen. Visitaties beoordelen de situatie op het moment van de beoordeling en kijken strikt genomen niet vooruit. Het is een beoordeling op basis van evidentie en die is voor de toekomst niet voorhanden. Panels zullen bij het oordelen zich dus strikt moeten houden aan hoe de opleiding zich verhoudt tot de actueel geldende eisen en kaders. Vooruitkijken is van belang, maar geen grondslag voor een oordeel.

2.7 Beoordeling van ZiB en het pdg-traject

De NVAO heeft op verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) een werkwijze opgesteld voor het meenemen van Zij-instroom in het Beroep (ZiB) en het traject dat leidt tot het pedagogisch didactisch getuigschrift (pdg-traject) in de beoordeling van de lerarenopleidingen. ZiB en het pdg-traject zijn maatwerktrajecten leidend tot een bevoegdheid en niet tot de bachelor- of mastergraad. De beoordeling is er vooral op gericht om vast te stellen dat ook in die trajecten in alle onderdelen (de beoogde leerresultaten, het curriculum en de toetsing) de wettelijke bekwaamheidseisen het referentiepunt zijn.

De beoordeling van deze trajecten volgt zoveel mogelijk het accreditatiekader voor reguliere opleidingen. Alles dat hier is aangegeven ten aanzien van de afdekking van de wettelijke bekwaamheidseisen, geldt dus waar van toepassing voor de zij-instroomtrajecten.

In de genoemde werkwijze is uiteengezet dat de NVAO de uitkomst van de beoordeling van de kwaliteit van ZiB en het pdg-traject niet meeweegt bij de accreditatie van de lerarenopleidingen. De NVAO publiceert de rapportages van de beoordelingen van ZiB en het pdg-traject en biedt deze aan aan de minister van OCW.

3 Panelsamenstelling

Voor de visitatie van lerarenopleidingen gelden de reguliere eisen voor de vak- onderwijs-, toets-, internationale en studentdeskundigheid van panelleden zoals vermeld in het accreditatiekader en uitgewerkt in de Uitvoeringsregels (hoofdstuk 12). De invulling van deze deskundigheid hangt af van de specifieke onderwijsvormen en -inhoud van een opleiding of een kennisdomein. Voor de beoordeling van lerarenopleidingen en het daarin meenemen van ZiB en het pdg-traject zijn de volgende invullingen van belang.

Onderwijsdeskundigheid: voor de beoordeling van lerarenopleidingen is actuele deskundigheid ten aanzien van de in dit domein gehanteerde onderwijsvormen essentieel. Daarbij gaat het specifiek om:

- (Indien van toepassing:) flexibilisering, het definiëren en werken met (eenheden van) leeruitkomsten.
- Werkplekleren in samenwerking met opleidingsscholen en de regionale bundeling hiervan.

Toetsdeskundigheid:

- Als programmatisch toetsen is ingevoerd, al dan niet in samenhang met flexibilisering, omvat de toetsdeskundigheid kennis van en ervaring met deze toetsvorm.
- Ervaring met beoordeling in de context van werkplekleren (in opleidingsscholen als van toepassing).

Panelen dienen als geheel over de vereiste deskundigheden te beschikken. De deskundigheden hoeven niet bij alle panelleden aanwezig te zijn. Een panel van peers, maar met een beperkt aantal leden dat goed thuis is in de specifieke onderwijsvormen en vakinhoud kan veel deskundigheden in zich hebben.

De NVAO acht deze kwalificaties van belang voor een goede beoordeling van de lerarenopleidingen. Opleidingen moeten deze uitwerking van deskundigheden hanteren in de selectie van panelleden en expliciet in een aanvraag voor goedkeuring onderbouwen.

Voor de beoordeling van zij-instroomtrajecten heeft de NVAO in de werkwijze voor deze beoordeling aangegeven welke specifieke invulling van de deskundigheidseisen hier van toepassing zijn.

Onderwijsdeskundigheid: recente (< vijf jaar) kennis van en ervaring met de wettelijke kaders die gelden voor ZiB en het pdg-traject en met het onderwijs in deze trajecten;

Toetsdeskundigheid: ervaring met toetsing en beoordeling in zij-instroomtrajecten, in het bijzonder in geschiktheids- en bekwaamheidsonderzoeken;

Werkvelddeskundigheid: recente werkvelddeskundigheid met betrekking tot de scholing en begeleiding van ZiB en het pdg-traject in de scholen en mbo-instellingen;

Studentgebonden deskundigheid: deze deskundigheid omvat tevens recente ervaring in ZiB en/of het pdg-traject.

Het is van belang dat het panel onbevangen oordeelt met de voor een gezaghebbend oordeel benodigde distantie. Het is daarom wenselijk dat het panel voor een belangrijk deel uit deskundigen bestaan die niet hebben deelgenomen aan eerdere beoordelingen van dezelfde lerarenopleiding. Dit geldt bij voorkeur voor de panelvoorzitter.

4 Oordeel en rapportage

Voor de uitvoering van de beoordeling geldt hetgeen hierover in het accreditatiekader is beschreven wat de NVAO in de Uitvoeringsregels heeft vastgesteld. Voor lerarenopleidingen gelden geen andere regels voor de beoordeling. Voor een goed beeld van de kwaliteit van de lerarenopleidingen is het van belang dat het oordeel van de panels goed is onderbouwd. De rapporten dienen duidelijk onderscheid te maken tussen verantwoording en verbetering. De visitaties bieden de sector de kans om de kwaliteit van de lerarenopleidingen duidelijk aan te tonen.

In aansluiting op wat hierboven is aangegeven ten aanzien van de dekking van de wettelijke bekwaamheidseisen is het juist bij de visitatie van lerarenopleidingen van groot belang dat de rapporten de onderbouwing van de verschillende standaarden van het kader goed scheiden.

Bij standaard 1 gaat het om een onderbouwd oordeel over de manier waarop de beoogde leerresultaten zijn afgestemd op de wettelijke bekwaamheidseisen. Daarbij dient het rapport de hiërarchie van de verschillende kaders goed in het oog te houden en onderscheid te maken tussen doel en middel zoals eerder aangegeven. Daarnaast beoordeelt het panel of de opleiding de eigen profilering overtuigend heeft opgenomen in de beoogde leerresultaten.

Beoogde leerresultaten dienen passend te zijn voor alle inrichtingsvarianten van de lerarenopleiding en daarin de aansluiting op de wettelijke bekwaamheidseisen tot stand te brengen. Dit geldt ook als de opleiding kiest voor een flexibele inrichtingsvariant en het werken met eenheden van leeruitkomsten. Deze aansluiting dient in dat geval te blijken uit de beoordeling van standaard 1.

Standaard 2 beschrijft de uitwerking van de beoogde leerresultaten in het curriculum. Daarmee vindt de aansluiting plaats tussen de wettelijke bekwaamheidseisen en de eigen profilering van de opleiding in het programma en de leerdoelen daarvan.

De beoordeling van de toetsing (standaard 3) en de gerealiseerde leerresultaten (standaard 4) geven inzicht in de wijze waarop de opleiding in de toetsing en beoordeling van het eindresultaat borgt dat afgestudeerden voldoen aan de wettelijke bekwaamheidseisen. Vanzelfsprekend beoordeelt het panel bij alle standaarden ook of de opleiding de beoogde eigen profilering waarmaakt.

5 Bronnen

De documenten waar in de handreiking naar verwezen wordt zijn de volgende:

- Het accreditiekader en de Uitvoeringsregels zijn op de website van de NVAO (www.nvao.net) te vinden.
- Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel van 16 maart 2017, Staatsblad 2017, 148.
- Beroepsbeeld voor de Leraar, zie hiervoor de website: www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl.
- Kennisbases worden opgesteld en actueel gehouden in het programma 10voordeleraar. Zie: www.10voordeleraar.nl.
- De Werkwijze beoordeling ZiB en het pdg-traject is in november 2025 vastgesteld door de NVAO, en is te vinden op de website van de NVAO: www.nvao.net.

